

Convorbire cu dirijorul Leo Hussain (I)

Pe Leo Hussain l-am întâlnit la Londra, cu o zi înaintea primului spectacol cu Œdipe din seria celor șase care se va termina pe 8 iunie. Era prima dată când ne întâlneam, celălalt pe care mi l-a acordat fusese telefonic, anul trecut, când dirija la Glyndebourne. Discuția a avut loc în cabina lui de la Royal Opera House și așa am ajuns pentru prima dată și în spatele scenei acestui extraordinar teartu de operă și de balet. A fost primul contact cu acest spectacol, pentru că undeva în spațiul tehnic de lângă scena propriu zisă am văzut de aproape o parte din decorul cu alură de iconostas al acestei producții. Mai erau aproape 24 de ore...

Alexandru Pătrașcu: Așadar, cred că acesta este al treilea Œdipe pe care îl dirijați...

Leo Hussain: Da, așa este! Cred că sunt singurul dirijor din lume capabil să îl dirijeze de trei ori. (râsete)

A.P.: La Bruxelles, apoi la București, iar acum la The Royal Opera House of Covent Garden. Cum sunt, prin comparație, cele trei orchestre? Cum este această experiență?

L.H.: Cred că o să întorc întrebarea și o să mă gândesc cum sunt eu, prin comparație, în aceste trei contexte. Pentru că unul dintre lucrurile care mi s-au lămurit în timpul repetițiilor de aici este că Œdipe e o compoziție specială: oricât de mult ai lucra la ea, oricât de convins ai fi că ai învățat-o, în realitate este o lucrare cu care trebuie să trăiești pentru a o înțelege cu adevărat. Și nu vreau să spun că nu sunt mândru de ceea ce am făcut la Bruxelles, dar, întorcându-mă acum la ea, cinci ani mai târziu, am sentimentul că aici lucrez într-un mod total diferit. Prin urmare, ca să fiu onest, mai degrabă m-aș compara pe mine însumi decât să compar orchestrele.

A.P.: E o problemă și cu partitura pentru Œdipe, care nu este editată și tipărită cum trebuie. Din câte știu, este vorba despre partitura dirijorului, nu și despre partiturile pentru instrumente.

L.H.: E vorba și despre instrumente.

A.P.: Și despre instrumente?

L.H.: Partitura pentru voce, cea pentru pian, este tipărită, dar nu și restul.

A.P.: Cum?? Iar orchestra de aici, de la Covent Garden, cântă după un manuscris?

L.H.: Da, iar eu dirijez tot după un manuscris. Din câte știu eu, singura partitură pentru orchestră care există este o fotocopie după o fotocopie a partiturii utilizate de producătorul CD-ului din anii '90. Deci, nu doar că e fotocopiata de sute de ori, dar mai are și tot felul de adnotări gri, mari, de genul „nu utiliza dubla 78 pentru această măsură”... Adică e aproape ilizibilă. Este

o temă pe care o ridic mereu în discuțiile mele cu bibliotecarii și cu editorii. Teama mea este că, dacă nu va exista o ediție corectă, această lucrare nu își va găsi niciodată locul în repertoriu pentru că, trebuie să știți asta, dacă partiturile ar fi fost tipărite corespunzător, am fi putut renunța la două repetiții complete cu orchestra. Iar două repetiții cu orchestra înseamnă mulți bani.

Și dacă ne gândim la drepturile pe care le plătim editorilor ca să cântăm opera, suma este uriașă și cred că, la un moment dat, chiar trebuie evaluat dacă este acceptabil, dacă este realist să lucrăm după astfel de partituri. Este nevoie acută de o ediție corectă. Și chiar m-am gândit dacă nu ar trebui să mă apuc eu de lucru la această ediție, dacă am timp. Și poate că o să am timp, pentru că eu cred că e o activitate care o să-mi facă plăcere. Pentru că este o compoziție care prezintă multe provocări la nivelul partiturii și trebuie să iei multe decizii cu privire la lucruri care sunt în mod clar greșeli, lucruri care ar putea fi greșeli și lucruri care în mod evident nu sunt greșeli, dar sună de parcă ar fi. (râsete)

Uluitoarele armonii ale lui Enescu, cu note ușor greșite... E plină opera de ele. Deci cred că ar fi o provocare bună pentru mine. Dar încă nu am avut timp.

A.P.: Dar, știți, în România, George Enescu este subiect de mândrie națională, avem un muzeu Enescu, avem o mulțime de muzicologi care studiază Enescu, deci ar exista posibilitatea de a crea o echipă internațională care să lucreze la editarea acestei partituri.

L.H.: Așa ar trebui să se întâmple lucrurile. Cred că problema este că, în acest moment, trebuie să trecem prin editorii francezi.

A.P.: Salabert.

L.H.: Salabert sau Durand?

A.P.: Salabert. Dar e o rușine, este absolut jenant. Cheltuim atâția bani cu Festivalul George Enescu, al cărui obiectiv este să facă muzica lui Enescu cunoscută în lume, prin invitarea orchestrelor aici, să îi cânte muzica, apoi să iubească această muzică și să o programeze în propriile lor stagiuni. Nu știu cât de mult se întâmplă asta. Sigur, Jurovski a dirijat Simfonia nr. 3, Peter Ruzicka a înregistrat Simfoniile 4 și 5. Apoi, eforturile făcute de dumneavoastră. Producția de la La Monnaie a fost, probabil, independentă de eforturile făcute de români pentru promovarea muzicii lui Enescu în lume. Eu cred că, pe undeva, Enescu ajunge să fie mai cunoscut în secolul XXI decât în secolul XX, când opera lui nu era cântată în Europa de vest, cu excepția spectacolului de la Paris, unde a și murit compozitorul, și a celui de la Bruxelles. Plus câteva eforturi românești, de promovare a muzicii lui prin concerte. În 2002 a fost un Œdipe în concert aici, la Edinburgh Festival, dirijat de Cristian Mandeal.

L.H.: Corect, pentru că mi-a spus cineva că a fost acolo și a văzut partitura tipărită. Nu știam cine a dirijat, dar se pare că a fost Mandeal. Atunci, probabil că el are o partitură editată și tipărită pentru Œdipe, pentru că

Foto: Marco Borggreve

cineva mi-a spus că a văzut o astfel de partitură. Probabil că el o are. Trebuie să aflui!

A.P.: *Partitura tipărită este în mod clar un mister. Dar un mister care trebuie rezolvat. Un adevărat roman polițist.*

L.H.: Exact! Și poate că Mandeal este cheia pentru rezolvarea misterului.

A.P.: *Și cum a reacționat orchestra la acest aspect ciudat, al repetițiilor cu un manuscris?*

L.H.: Să știți că sunt foarte flexibili, pentru că sunt obișnuiți să citească manuscrise, cântând multă muzică contemporană și muzică de balet. Nu poți niciodată să fii 100% sigur, dar eu am simțit că, după ce au descifrat-o, ca să zic așa, le-a făcut o reală plăcere să o cânte. Și cred că e o partitură cu surprize, pentru că aici muzica lui Enescu nu este foarte cunoscută, așa că există tendința de a gândi „a, o operă de secol XX, cu o temă epică, nu se cântă niciodată, trebuie să fie intimidantă și dificilă din punct de vedere muzical”. Și cred că atunci când și-au dat seama că, în realitate, această operă cuprinde totul, de la post-dramatismul lui Strauss până la Berg, s-au simțit ca un copil care primește o jucărie nouă de Crăciun și s-au distrat. Repetițiile au fost foarte, foarte plăcute.

A.P.: *Asta e extraordinar. Iar anul trecut ei au avut experiența cu Król Roger, de Szymanowski.*

L.H.: Exact!

A.P.: *Ceea ce le-a deschis gustul pentru muzica contemporană din estul Europei. Iar acum, cântă Œdipe. Păcat că nu se transmite în stagiunea HD.*

L.H.: Da, păcat. Și păcat că nu o filmează pentru DVD, pentru că nu există nici o înregistrare cu această operă, iar DVD-urile sunt azi o modalitate bună de promovare.

A.P.: *Va fi o transmisiune radio, pe 4 iunie, dar nu știu dacă va fi preluată de vreun post de radio din România. (Între timp Radio România Muzical a anunțat preluarea transmisiunii radio de pe 4 iunie, n.n.)*

L.H.: Cred că va fi preluată, pentru că am făcut săptămâna trecută un interviu cu cineva din România, care mi-a spus că îl vor transmite în pauza transmisiunii.

A.P.: *O veste foarte bună! De fapt, încă nu fusese confirmată această transmisiune. Este ceva de neratat, practic este singura operă românească despre care se știe în lume...*

L.H.: Poate că încă nu este confirmată transmisiunea. (râsete) Dar, oricum, au un interviu.

A.P.: *La un moment dat erau niște zvonuri că se va scoate un DVD cu producția de la Bruxelles.*

L.H.: Nu știu, nu am auzit nimic despre asta, dar e posibil. Egoist vorbind, ar fi mai bine să se facă un DVD cu producția de aici, pentru că eu cred că acum e mult mai bine dirijată. În Bruxelles a fost acum cinci ani! (râsete)

A.P.: *Cum e distribuția? Absolut fantastică!*

L.H.: Este extraordinară, pur și simplu incredibilă! Este unul dintre motivele pentru care am fost atât de mulțumit că pot dirija această operă aici. Pentru că este genul de Operă care poate aduna o distribuție conform nevoilor. Nu sunt multe Opere în lume care să îl poată distribui pe Sir John Tomlinson într-un rol de zece minute. Este o afirmație valabilă pentru toate rolurile. Iar Johan Reuter este uimitor, este un animal, e atât de puternic. Observ în fiecare zi cât e de inteligent, cât de bine pregătit este din punct de vedere muzical, cât de deștept și cât de puternic este în tot ceea ce face. Este impresionant și să îl vezi cum joacă rolul.

A.P.: *A propoz de inteligență, am citit de curând un interviu cu el, dat unui blog, în care compara Œdipe cu Simon Boccanegra, aceeași călătorie a personajului, schimbarea vârstelor... A spus o mulțime de lucruri inteligente în acel interviu, de-abia aștept să îl văd mâine. Și îi aveți și pe Sarah Connolly, Stefan Kocan, Sir Tomlinson, este o distribuție de vis.*

L.H.: Este, într-adevăr, o distribuție de vis. Și a fost interesant să văd cum a reacționat fiecare dintre ei la muzică. Pentru că, evident, aceste personaje mai mici, care apar în maxim două scene, nu știu toată opera. Au făcut pregătiri și au o idee, dar își cunosc foarte bine propriile scene și, într-un fel, descoperă întreaga lucrare pe măsură ce se derulează. Este un proces interesant.

A.P.: *Una dintre cele mai intense scene este cea a Sfinxului, o aștept cu nerăbdare. De asemenea, Antigona are o partitură importantă la final. La fel și Thésée... Deci, aveți emoții pentru mâine?*

L.H.: Da, am emoții. Simt că am o responsabilitate mare cu privire la această lucrare, pentru că am sentimente foarte puternice față de ea, este o operă pe care o iubesc și pe care vreau să o prezint în cel mai bun mod posibil, să le-o fac cunoscută oamenilor. Și, de asemenea, simt o presiune. Nu a mai fost montată niciodată în Marea Britanie, aceasta este, probabil, cea mai importantă Operă din lume, este debutul meu aici, la Royal Opera, mâine este o zi foarte importantă pentru mine.

A.P.: *Și eu sper ca această operă să aibă mare succes aici. Am văzut că biletele s-au vândut destul de bine. Pentru premieră, ieri se vânduseră deja 94% dintre bilete. Și cred că până mâine va fi sold-out. (Între timp, toate cele șase spectacolele din seria Œdipe sunt sold-out, n.n.)*

L.H.: Asta e foarte bine. (Va urma)

Interviu de **Alexandru PĂTRAȘCU**

la <https://despreopera.wordpress.com/2016/06/02/leo-hussain-visul-meu-este-un-concert-cu-prima-jumatate-oedipus-rex-de-stravinski-si-in-a-doua-jumatate-actul-iv-din-oe-dipe-de-enscu/>

Johan Reuter – Œdipe

Foto: © ROH Photographer: CLIVE BARRA